

ארבע יסודות

שיחת חברים

היכרות ראשונית עם ארבעת היסודות

צבי: לא, בכלל לא. אתה צריך להתחיל עם מטרה להתמקד בעיקר בתחומים בהם אתה משתמש ביסוד המים שלך בצורה חיובית, עם ההנחה והאמונה שהם אכן קיימים, ושמצליח למצוא אותם.

יעקב: אבל על מה מבוססת אמונה זאת? מי יכול להבטיח שאני אכן משתמש ביסוד המים שלי נכון?

צבי: זה פשוט מאוד - כל אדם מורכב מנשמה וגוף. הגוף, בעצם טבעו, הוא אנוכי, וכשזה מגיע ליסוד המים, הוא תמיד מושך לתאוה. מהצד השני, הנשמה בעצם טבעה היא טהורה, והיא תמיד מושכת לאהבה ויצירת קשרים אמיתיים. אז בגלל שאתה מאמין שאתה מורכב משני החלקים האלו, זה מחייב שלא משנה כמה תאוה יש לך מהגוף, עדיין תהיה לך אהבה כלשהיא מהנשמה.

יעקב: מעניין. אז למה זה כזה קשה לי למצוא את האהבה הזאת?

צבי: כי מה יותר קל למצוא, את הגוף או את הנשמה? הגוף הוא החלק שנראה לעין, ואילו הנשמה מוסתרת בפנים! ככה זה עם הגוף והנשמה עצמם, וככה זה עם מידותיהם גם כן.

יעקב: בסדר... אז מה הפתרון? איך אוכל לעזור לעצמי לגלות את האהבה שבי?

ושהמודעות הזאת כואבת. זה מביא אותנו לנקודה מאוד חשובה בכל הדרך של לימוד ארבעת היסודות - החשיבות של ההתמקדות בחיובי לפני השלילי. כדי להצליח בהכרת עצמך, תיקון מידותיך, והתקרבות לד' דרך לימוד ארבעת היסודות, מאוד חשוב לרוב בני אדם להתחיל עם התמקדות חזקה בלימוד והכרת מידותיהם החיוביות לפני שיתחילו ללמוד ולתקן את מידותיהם השליליות.

יעקב: למה זה ככה?

צבי: כי כמו שציינת, המודעות למידות שליליות כואבת, ואדם שמתחיל בהתמקדות בשלילי נמצא בסיכון גבוה להתייאשות מהירה. אתה חייב להבין שלימוד ארבעת היסודות עם התמקדות בגילוי החולשות שלך זה עבודה נורא כבדה - זה אומר לצאת מכל שיחה עם עוד גילוי כואב של משהו שאני צריך לתקן בעצמי. בשביל להמשיך עם כזו תוכנית כבדה, אדם היה צריך להיות בעל אישיות חזקה במיוחד, או היה צריך להיות מאוד אמיתי עם עצמו ומאוד מסור לעבודה עצמית ועלייה. אולם לרובינו, תכנית כזאת היא פשוט מדי מלחיצה.

יעקב: מסכים! אבל מה הפתרון? כלומר, מה אם אני באמת משתמש ביסוד המים שלי רק לתאוה - אני אמור פשוט לדלג על לימוד והכרת יסוד המים?

רקע: בשבוע בשבוע שעבר, יעקב וצבי דברו על יסוד המים, והגדירו אותו כיסוד באדם שיוצר את הצימאון לחיבורים וקשרים מהנים עם אחרים. הם גם הבהירו שהנאה חיובית היא הנאה שנמצאת רק כדי להוסיף לקשר, ואילו הנאה שלילית היא כשהקשר קיים רק לשם הנאה.

יעקב: האמת היא שיש לי כמה שאלות... אבל זה לא שלא הבנתי את מה שלמדנו פעם האחרונה. לפני השבוע שעבר, אני אף פעם לא התבוננתי מדי בהגדרות של אהבה, תאוה, או הנאה, ובטח לא בקשר בין שלשתם! עכשיו, במשך כל היום, אני מנסה להבין כל פעם באיזה מהם אני משתמש. אז אני בהחלט מרגיש שאני בכיוון הנכון...

צבי: כמובן, אין שאלה!

יעקב: עכשיו, יחד עם זה... אני גם מתחיל להכיר במציאות הכואבת שרוב הזמן שאני משתמש ביסוד המים שלי, זה כנראה יותר לתאוה מלכל כיוון אחר... כלומר, זה בטוח: שבמשך שבוע שעבר, אני בהחלט מצאתי את עצמי הרבה פעמים נמשך אחרי הנאה לשם הנאה, אבל אני לא יכול להגיד כמה פעמים באמת הרגשתי שאני נמשך אחרי הנאה לשם מטרה אחרת...

צבי: בוא ניקח את מה שאמרת עכשיו לאט לאט. אמרת שאתה מתחיל להכיר שאתה משתמש ביסוד המים שלך בעיקר בצורה שלילית, לכיוון תאוה במקום לכיוון אהבה,

צבי: אולי קודם תסביר לי קצת: למה זה באמת כזה קשה לך לגלות את האהבה שלך? מה עם החברים שלך, המשפחה שלך, הילדים שלך - אתה לא אוהב אותם?

יעקב: ברור שאם תשאל אותי אם אני אוהב אותם, אני אגיד שאני אוהב אותם. אבל כשאני מנסה להתבונן בכנות בהרגשות שלי ולאתר בדיוק מתי אני מרגיש את האהבה הזאת ואיפה היא מתבטאת, זה מתחיל להיות לא כל כך פשוט... בא נגיד עם החברים שלי, אז רוב הזמן שאני מתקשר אליהם זה או כשאני צריך משהו מהם, או כי משעמם לי ואני רוצה משהו עם מי לדבר - ונראה לי שזה אותו דבר גם מצידם.

צבי: כנראה שכן. אבל תגיד לי - אתה מרגיש שאין לך שום קשר אמיתי איתם? נראה לך שזה רק שכל אחד מנצל את השני כשהוא זקוק לו?

יעקב: ברור שלא! כמובן שיש לנו יחסים טובים והכל הדדי - אף אחד מאיתנו לא מרגיש שהשני רק מנצל אותו. ככה זה חברים - הם עוזרים לי כשאני צריך עזרה, ואני עוזר להם כשהם צריכים עזרה. אבל עדיין, היחסים האלו הם הרבה יותר טכניים מאשר לבביים...

צבי: הבנתי את הנקודה. במילים שלי: הרגשת האהבה של יסוד המים היא רגש מהנה, שיסוד המים שבאדם משתוקק לו, ושנותן לאדם אנרגיה ומוטיבציה. היחסים שאתה מתאר הם הרבה יותר יבשים, ואם יש הרגשת הנאה כלשהיא כאן, אתה מרגיש שזה בא הרבה יותר מהתאוה שלך? למה שאתה מרויח מהקשר, מאשר מההרגשה המהנה של הקשר בעצמו.

יעקב: בדיוק! וזה מה שמציק לי - שקשה לי להגיד מתי אני כ"כ מרגיש את ההרגשה המהנה הכוללת של האהבה וחיבור רגשי שאתה מתאר...

צבי: וכשאתה משוחח עם החברים - זה לא נותן לך הרגשה של חיבור?

יעקב: תלוי מתי... לעתים קרובות, אני מרגיש שאפילו שיחה היא הרבה יותר נקודה של מילוי צורך משותף שיש לכל אחד מאיתנו, מאשר הרגשת חיבור אמיתי ולבבי...

צבי: ובוא נגיד עם המשפחה והילדים - שם לכאורה זה אמור להיות הרבה יותר

סיכומים שיחת חברים

כלל בלימוד ארבעת היסודות:
להתמקד בחיובי לפני השלילי!
(אף שהשלילי לפעמים יותר מורגש)

האהבה מתבטאת ברובד החיצוני וברובד הפנימי.

ברובד החיצוני: על ידי נתינה-חסד וקבלה-הכרת הטוב הדדית. כשעושים פעולות אלו **במטרה לכבא את האהבה הפנימית**, הן באמת מעוררות אהבה זו שנקראת **"אהבה התלויה בדבר"**.

ברובד הפנימי: ע"י רצון משותף בין שני אנשים נוצרת הרגשה של אחדות שמולידה הרגשת תענוג ואהבה שנקראת **"אהבה שאינה תלויה בדבר"**.

פשוט. הרי מה בדיוק עושים בשבילך הילדים שלך שיגרום לך לעבוד כל כך קשה לטפל בהם? לכאורה, כל מה שאתה עושה בשבילם כל היום זה רק בגלל שאתה אוהב אותם!

יעקב: אפילו עם הילדים שלי זה לא כל כך פשוט. אני יודע שיש הורים בעולם שיש להם אופי מאוד אוהב, והם מאוד חיוביים, חמים, ובונים. כשאתה רק נכנס לבית כזה, אתה מיד מרגיש את האוירה של האהבה. אבל האופי שלי הוא יותר שקט ואולי יותר מופנם, ואני לא

מוצא את עצמי מבטא כ"כ הרבה רגש כלפי הילדים שלי כל יום. ובנוגע לטיפול בהם, קשה להגיד שהכנת ארוחות או כביסות זה ביטוי כזה גדול של אהבה להם - כלומר, הרי מהי האפשרות השניה? שהם ירעבו? נראה לך שאני רוצה שהילדים שלי יצרחו ויתלוננו כל היום? אז כמובן, אם הייתי רוצה, הייתי יכול להגיד שלא - באמת אני כן אוהב את החברים שלי, באמת אני כן אוהב את המשפחה שלי... ותאמין לי שבאמת נראה לי שאני כן אוהב אותם... אבל בשורה התחתונה, כשאני מנסה להגדיר ולזהות איפה אני מרגיש את יסוד המים הזה, התאוה מבטאת אותו באופן ברור מאוד, ואילו האהבה הרבה יותר קשה לאתר...

צבי: בסדר. נראה לי שאנחנו צריכים קודם לקבל תמונה כללית איך עובדת מידת האהבה, וככל שתתבהר התמונה של אהבה בכלל, כן יהיה יותר ויותר קל לך לזהות ולגלות את האהבה שיש לך בחיים. ביסודו של דבר, השאלה מסתכמת בעובדה שיתכן שיש שני אנשים שעוזרים אחד לשני, אבל זה לא בהכרח מביא לרגשות אמיתיים של אהבה. אז אם עזרה לזולת זה לא המפתח לאהבה, אז מה בדיוק כן המפתח לאהבה?

יעקב: לא יודע... נראה לי שזה התור שלך לעדכן אותי קצת...

צבי: אז בוא ננסה להגדיר את ההתנהלות של מידת האהבה לפי איך שביארוה רבותינו, ובעזרת ד' זה יתן לנו בהירות בנושא. בוא נתחיל עם הנקודה של חברים שעוזרים אחד לשני: יש מושג שנקרא נתינה, או במלים אחרות - גמילות חסד. איפה כתוב בתורה שיש מצווה של חסד?

יעקב: נראה לי שהרמב"ם מונה אותה כחלק ממצוות "ואהבת לרעך כמוך".

צבי: יפה מאוד! זאת אומרת שנתנה היא ביטוי של אהבה. והצד השני של המושג הזה הוא מהצד של המקביל: התפקיד שלו

והם מרגישים שהם חולקים אותו רצון עמוק משותף, זה מייצר הרגשה נעימה של אהבה שמאחדת אותם. זו מה שנקראת "אהבה שאינה תלויה בדבר" - זו אהבה שבאה מבפנים לבחוש, אהבה שלא תלויה ולא נולדה מגורמים חיצוניים.

יעקב: ומהי "אהבה התלויה בדבר"?

צבי: "אהבה התלויה בדבר" היא כשאדם יודע שיש אחדות פנימית, אבל האחדות הזאת נסתרת ולא כל כך מוחשית, והיא לא מספיק חזקה לעורר רגשות של אהבה לבד. כאן הצד החיצוני, של החסד וההכרת הטוב, נכנס לתמונה. הפעולות האלו, כשמבצעות נכון, יכולות "לחתות בגחלים" ולעורר את הרגשות הפנימיים של אהבה.

יעקב: מה הכוונה, "כשמבצעות נכון" - אלו תנאים יש כאן?

צבי: התנאי העיקרי הוא מאוד פשוט: שפעולות החסד תבצענה עם מודעות לכך שמטרתן היא לעורר רגשות של אהבה. חברים שעוזרים אחד לשני עם מודעות לכך שהם מנסים לבטא במעשיהם את האהבה הפנימית שלהם, שהיא בעצם מגיעה מזה שיש להם מטרה משותפת בחיים - הם יזכו בסוף ליחס עמוק ומשביע. זה ירגיש אחרת לגמרי מהיחסים הטכניים והיומיומיים שתארנו מקודם.

יעקב: וואו, זה נשמע נפלא. אולי נפסיק כאן - כבר יש לי המון על מה לחשוב...

צבי: מצוין! נראה לי ששבוע הבא ננסה קצת לראות איך המושג של אהבה מתבטא ביתס לאהבת ד', אהבת התורה, וכו', ובוה נסיים עם יסוד המים בינתיים. תזכור, עדיין יש לנו עוד שני יסודות אחרי המים!

יעקב: כמובן! אני כבר מחכה...

של אחדות ותענוג, וברובד הרגשי - אהבה. זהו השורש הפנימי לאהבה: אחדות.

יעקב: אז שוב, אתה אומר שיש שני שרשים לאהבה, שורש פנימי ושורש חיצוני. השורש הפנימי הוא מהרגשת רצון משותף, והשורש החיצוני הוא מנתינה וקבלה הדדית, או במלים אחרות, מלעזור אחד לשני...

צבי: בדיוק.

מקורות ומקבילות שיחת חברים

ההתמקדות על חיובי מול שלילי והאמונה בחיובי - ספר הברה עצמית והעצמת הנפש (עמ' 512-612, ועמ' 291-391).

הסיבה למה השלילי יותר גלוי - ספר עלי שור (ח"א, שער ג', מערכה א', פ"ט).
ביאור סוגית מידת האהבה - ע"פ ספר דע את נפשך פרק י"א.

[הוספה ממורכב בדל שבין אהבה תלויה בדבר ואהבה שאינה תלויה בדבר: באהבה שאינה תלויה בדבר, העיקר האחדות, ומתלוות לה תענוג והנאה (תאוה). לעומת כך באהבה שתלויה בדבר, העיקר התענוג והנאה (תאוה) שנולדת מן החיבור והאחדות, אולם אין האחדות עיקר. אולם אחדות לשם הנאה בלבד, אינו אהבה כלל. ובלשון אחר, אהבה - לשמה, תאוה - שלא לשמה.]

יעקב: ואיך אנחנו מסבירים את הקשר בין שני הרבדים האלו?

צבי: בשפה של ארבעת היסודות, זה עובד ככה: הרובד העמוק יותר של יסוד המים הוא כשזה זורם ישר מיסוד הרוח. למשל, כשאדם מרגיש רצון טהור לעשות רצון ד' ולקיים תפקידו בחיים, זה ביטוי חיובי של יסוד הרוח. כשהוא פוגש מישהו שמשתתף איתו באותם רצונות ושאיפות,

זה הכרת הטוב - להעריך מה שהוא קיבל מהשני. ויותר עמוק, המטרה כאן היא לא רק שיעריך את הנתינה עצמה, אלא שיכיר גם את האהבה שמסתתרת מאחורי המתנה, ויתעורר בו רגש של אהבה בחזרה לנותן. וכמו שכתוב, "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם" - כשאני מרגיש את האהבה שיש למישהו אלי, זה בטבעיות מעורר בי אהבה אליו בחזרה. כך נתינה הדדית אמורה לבטא ולהביא לאהבה.

יעקב: אבל יש משהו שעדיין לא הבנתי - איפה כל זה מתחיל? אם אני מרגיש שמישהו נותן לי מתוך אהבה, אני יכול לאהוב אותו בחזרה, אבל מאיפה מגיעה האהבה הראשונה?

צבי: יפה מאוד - עכשיו הגענו לנקודה שחסרה לנו. כל מה שאמרנו עד עכשיו על חסד והכרת הטוב, הוא רק הרובד החיצוני של אהבה, הביטויים של אהבה שיכולים לעורר את האהבה מבחוץ. גם נתינה וגם קבלה יכולות להוות דברים חיצוניים שמבטאים ומעוררים רגשות של אהבה. אבל ממבט פנימי, יש שורש פנימי שממנו באים כל הרגשות האלו, וזה מה שאנחנו חייבים ללמוד עכשיו. הדרך שרבותינו מסבירים את זה, זה שהמילה "אהבה" עולה באותו גימטריא כמו המילה "אחד", כלומר שאהבה זו הרגשת אחדות, להרגיש אחד ולהזדהות עם האדם שאתה אוהב.

יעקב: מה בדיוק הכוונה להרגיש "אחד" עם מישהו אחר? איך בדיוק מגדירים את ההרגשה הזאת?

צבי: במובן הפנימי, זו הרגשה שמגיעה ממה ששניהם אחד מצד נשמתם ושורשם הרוחני. אבל במילים פשוטות, הכוונה היא שהם מרגישים שיש להם אותו רצון, וששניהם שואפים לאותה מטרה. כשיש שני אנשים שמרגישים שיש להם רצון משותף שמאחד את שניהם, זה מוליד בהם תחושת

קודם כל נסביר קצת את מהות המידה ומאיזה יסוד היא נובעת, אז נביא כמה מקומות בתורה ובדברי חז"ל שדנו אודות סוגיה זו, ונסיים עם תיאור כללי איפה המקום הנכון להשתמש במידה זו ואיפה היא איננה מידה רצויה.

מהות המידה: מידת הביטול לכלל עניינה שהיחיד מרגיש - בשיעור מסויים - שהוא רק חלק ממהו יותר גדול, יותר חשוב, ויותר כוללת ממנו. התפיסה הזו נובעת מיסוד האש, שממנו נובע כח הביטול. אבל זה לא ביטול כפשוטו, שהיחיד איננו חשוב כלל, אלא זה כמו הביטול של הטפל מול העיקר, שהוא נתפס רק כחלק מהעיקר. וזה כטבע האש, שכמעט כל דבר שנוגע בה נהפך לחלק מן האש.

וזה שונה מהמידה להיות נמשך אחרי הסביבה, וכדברי הרמב"ם הידועים בהלכות דיעות. שם האדם תופס שיש לו מציאות לעצמו, אלא שהוא מושפע במעשיו ודיעותיו ע"י האחרים, וזה ממידת ההיגררות של יסוד המים. אבל כאן האדם תופס (בשיעור מסויים) שכל מציאותו היא רק חלק מהכלל, וזה מגיע מיסוד האש.

בפנימיות מידת הביטול אל הכלל מונחת תפיסה שורשית שיש לכלל מהות ומציאות בפני עצמו, ואיננו רק הצטרפות בעלמא של הרבה פרטים שנקלעו למקום אחד. וזה על דרך מה שהחכמים נקראו "עיני העדה", ו"לב המלך כלב העם" - שכל הכלל כולו מצטרף יחד להיות "כ"אדם אחד" שלם.

שורש המידה: שורש מידת הביטול לכלל הוא ביחס שלנו מול הבורא עולם, כי כל הנבראים אינם אלא חלק מן העיקר, מהקב"ה. וכמ"ש שישאל הם חלק אלוך ממעל, כי חלק ה' עמו.

הביטול לכלל בתורה ובדברי חז"ל:

א. משה רבינו וכלל ישראל [תורה] - איתא בברכות לב. 'וידבר ה' אל משה לך רד- מאי לך רד, אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ב"ה למשה משה רד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ועכשיו ישראל חטאו אתה למה לי". כאן אנחנו לומדים שהקב"ה אמר למשה שכל חשיבותו היא רק בתור רבם של ישראל ולא כיחיד בפני עצמו. מאידך, מיד לאחר מכן הקב"ה הציע למשה "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם, ואעשה אותך לגוי גדול", וע"ז השיב משה רבינו ב"ויחל משה", שדרשו שם בגמ' "שמואל אמר, מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם, שנאמר ואם אין מחני נא מספרך". א"כ, כאן רואים שגם מצד משה רבינו עצמו, כל מציאותו היתה רק כחלק מכלל ישראל, עד שמסר את נפשו הפרטית למיתה כדי להציל את הכלל של כלל ישראל. (ובעומק זה מתהפך, שמצד אחד משה רבינו מסר את נפשו עבור כלל ישראל, שהוא באמת תפס שכל חשיבותו הוא רק כחלק מהכלל, אבל מאידך ע"י כן הוא זכה שכל הכלל ניצלו רק בזכותו שלו. כי היחיד שתופס שכל כולו אינו אלא עבור הכלל, מקבל את החשיבות לא רק של הפרט, אלא של הכלל כולו. וי"ל שלזה כיוונו חז"ל (הובא ברש"י ריש פרשת יתרו) "למשה ולישראל, שקול משה כנגד כל ישראל".)

ב. תפילה בציבור [עבודה] - ברכות ז:ח. "אמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחי מאי דכתיב ואני תפילתי לך ה' עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין... תניא נמי הכי רבי נתן אומר מנין שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים שנאמר הן אל כביר ולא ימאס וכתוב פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו'". ושם כט: ל. מצינו שאפילו הולכי דרכים, אשר הם לכאורה בגדר יחידים שהרי יצאו ממקום יישוב, עדיין עליהם להכליל א"ע בציבור ההולכים: "אמר אביי לעולם לישתף איניש נפשיה בהדי צבורא היכי נימא יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוליכנו לשלום וכו'". ומצינו בהלכה נפ"מ לדינא ע"פ ענין הנ"ל של

זכות התפילה בציבור, בע"ז ד: "תנא משמיה דר"מ בשעה שהמלכים מניחין כתריהן בראשיהן ומשתחווין לחמה מיד כועס [הקב"ה], אמר רב יוסף לא ליצלי איניש צלותא דמוספי בתלת שעו קמייתא דיומא ביומא קמא דריש שתא ביחיד דלמא כיון דמפקיד דינא דלמא מעייני בעובדיה ודחפו ליה מידחי. אי הכי דצבור נמי, דצבור נפישא זכותיה".

ג. כוונת העבודה במדריגת החסידות במסילת ישרים [גמ"ח] - "ואמנם עוד עיקר שני יש בכונת החסידות, והוא טובת הדור, שהנה ראוי לכל חסיד שיתכוין במעשיו לטובת דורו כולו, לזכות אותם ולהגן עליהם. והוא ענין הכתוב (ישעיה ג.) "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", שכל הדור אוכל מפירותיו, וכן אמרו חכמים זכרונם לברכה (בבא בתרא טו, א) היש בה עץ אם יש מי שמגין על דורו כעץ. ותראה שזהו רצונו של מקום שיהיו חסידי ישראל מזוכים ומכפרים על כל שאר המדריגות שבהם, והוא מה שאמרו זכרונם לברכה בלולב ומיניו (ויקרא רבה ל, יב) יבואו אלה ויכפרו על אלה שאין הקדוש ברוך הוא חפץ באבדן הרשעים, אלא מצוה מוטלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר עליהם, וזה צריך שיעשה בכונת עבודתו, וגם בתפלתו בפועל דהיינו שיתפלל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב בתשובה מי שצריך לה, וללמד סניגוריא על הדור כולו... ואלה הם הרועים האמתים של ישראל שהקדוש ברוך הוא חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים, ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם ולבטל הגזירות הקשות ולפתוח עליהם שערי הברכה, הא למה זה דומה לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בניו אוהב נאמנת והוא דבר שהטבע יעיד עליו, והוא ענין כהן גדול שאמרו עליו (מכות

יא, א) שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו. וכן אמרו (שם) שהוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלת פרסי דרבי יהושע בן לוי ולא אשתעי אליהו בהדיה, הרי לך החובה המוטלת על החסידים לבקש ולהשתדל על בני דורם."

ד. פורש מן הציבור - בר"ה יז. (לגירסת הרמב"ם ורבינו יונה בשערי תשובה, ודלא כרש"י שם) נמנה יחד עם כל אלו שאין להם חלק לעוה"ב, "אבל המינין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חיתיתם בארץ חיים ושחטאו והחטיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי

דורות... גיהנם כלה והן אינן כלין... ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו". ויש עוד מדריגה של פורש מן הציבור בתענית יא. "תנו רבנן בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן באין שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש מן הצבור אל יראה בנחמת צבור", ע"ש באריכות.

ה. מעלת זיכוי הרבים - ע"י ספר חובות הלבבות שער הבטחון פ"ד, "שגמול העולם הבא אין אדם ראוי לו במעשהו הטוב בלבד, אך יהיה ראוי מן האלהים בשני דברים אחר המעשה הטוב: האחד, שיורה בני האדם עבודת

הבורא יתעלה וינהיגם לעשות הטוב, כמו שכתוב ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, ואמר ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב". וע"ש עוד בשער אהבת ה' פ"ו, "וראוי לך אחי לדעת כי זכיות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתקון נפשו לאלהים ית' ואלו היה קרוב למלאכים במדותם הטובות ומנהיגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם כזכיות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכיותו נכפלות בעבור זכיותם בכל הימים ובכל הזמנים".

מקום השימוש הנכון במידת הביטול לכלל:

נעמיד רק כמה כללים בסיסיים, וישמע החכם ויוסיף לקח:

א. ענין ההתבטלות לכלל איננה תכלית בפני עצמה, אלא היא שלב אחד בלבד בעבודת האדם. ומטרת עבודת הביטול היא להגיע בסוף למדריגת ההתבטלות אל הבורא ית', שזוהי התכלית. ולכן פשוט, שככל שההתבטלות לכלל ירחיק את האדם מהתכלית של ההתבטלות להקב"ה, אי"ז המקום הנכון לעבודת הביטול לכלל.

ב. מצד אחד יש עבודה של ביטול לכלל, אבל מגד יש עבודה לחיות במקומו הפרטי ולעבוד בתור יחיד עם כוחותיו הייחודיים. ויש בזה ב' נקודות: אחד, שגם מצד הכלל עצמו "אין בכלל אלא מה שבפרט", ואם היחיד לא יעבוד לפתח את כוחותיו הייחודיים, הרי גם הכלל לא יוכל ליהנות ממנו כפי יכולותיו. אבל יתר על כן, חלק

להתגבר על הנסיונות, ונראה שזה כלול בדברי חז"ל על יוסף הצדיק ש"באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם".

ד. עבודת האדם תמיד להתבונן באיזה יחס הוא פרט ביחס לכלל, כגון להתבונן איך הוא פרט ביחס להקב"ה, איך הוא פרט ביחס לתורה, וכן ביחס לעם ישראל, ביחס לכלל הנבראים, וכו', ולראות את כל פרט כחלק מהקומה השלימה. וכן צורת לימוד חכמת התורה, לראות כל דבר באיזה יחס הוא פרט לכלל גדול יותר, וכן באיזה יחס הוא כלל, וכלולים בו פרטים. ואפשר להסתכל במבט זה על כל דבר ודבר שבבריאה.

מעבודת האדם הוא דווקא להתחבר להקב"ה כיחיד, מתוך התבודדותו ופנימיותו, ולא כחלק מהכלל, והאדם צריך למצוא את האיזון הנכון בין ב' החלקים האלו. וכמו שאמרו חז"ל (מדרש רבה פרשת וישלח), "מה הקב"ה ונשגב ה' לבדו, אף יעקב ויתר יעקב לבדו".

ג. ההתבטלות אל הכלל שומרת על האדם מהרבה נסיונות שהיו קשים לו מאוד להתגבר עליהם בעצמו לולי הסיוע של הכלל. וכמו שאמרו חז"ל, "אדם חוטא ואומר הלואי שלא יראני אדם", ו"אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו", וכן האריך בספר מכתב מאליהו ח"א פרק "החסד והבחירה". ולכן, חלק מעבודת האדם הוא לחפש איך להיבטל לכלל בדרך שיעזור לו להשמר מן הנסיונות. וביתר הרחבה, עצם הרגשת אחריות מול הכלל נותנת לאדם הרבה אומץ

מי שמרגיש שהשלב הזה נקנה אצלו, או מי שיש לו מוח רחב מאוד לפעמים, אז הוא נכנס גם לשלב השני. לפעמים זה יכול להיות עם השלב הראשון, אבל ברוב המקרים זה מסוכן ויוצר בלבול, ורק לעיתים מועטות מאוד זה יכול להצליח. אבל מי שעבר את השלב הראשון, והוא מרגיש שצורת המחשבה הזו נקנתה אצלו, עכשיו יש עבודה ללמוד את הדברים באופן של סוגיה אחר סוגיה, בבהירות בחלקיה ופרטיה.

מצד החלק השני, כמובן צריך לנסות להקיף את הכל כמה שניתן, עם פרטיה עד כמה שניתן. זה לא נפקא מינה אם הוא מסכם או מקשיב פעם שנייה, אבל מי שרוצה להפיק את התועלת של החלק השני, א"א בפעם אחת של שמיעת הדברים להגיע למסקנות. אדם צריך להיות גאון עולם בשביל לקלוט בפעם אחת את הכל, ולזכור את הכל, ולהקיף את כל החלקים בבת אחת. זה לא מציאותי.

אלו הם שני החלקים הראשוניים שנתבארו עד כאן בתועלת השיעורים.

[המשך בס"ד בשבוע הבא]

מראשיתם עד אחריתם. החלק השני הוא הרבה הרבה יותר מורכב.

אבל הדברים כשהם נאמרים, נאמרים עם שני השלבים בבת אחת. כאן באמת יש נקודת קושי. הדברים לא נאמרו רק כפי הסגנון של השלב הראשון. למה? יש לזה כמה סיבות. סיבה ראשונה, כי לא כל השומעים הם באותה מדריגה ובאותו מצב. לפיכך התחברו שני השלבים גם יחד. התחבר השלב הראשון, המטרה לקנות את צורת המחשבה, עם השלב השני, המטרה לקנות את הסוגיה על חלקיה ופרטיה. גם חלקיה ופרטיה הם לא מושלמים. כמו בסוגיה בעיון אי אפשר להקיף בשעה את כל הסוגיה על כל היקפה, גם כאן א"א לעמוד על הכל. נסינו לגעת בשורשי הנקודות והפרטים עד כמה שניתן בלשון פשוטה. אבל שני החלקים נאמרו גם יחד.

כל אדם צריך לבדוק את עצמו באיזה חלק הוא עכשיו נמצא. אם הוא נמצא בחלק הראשון שהוא צריך להתרגל לקנות את הצורתא דשמעתתא, אז אין כל כך נפקא מינה עכשיו אם הוא מחושבן בכל הנקודות ואם הוא זוכר את כל הפרטים, וק"ו לא להתחיל לעבוד למעשה כלל, על דרך כלל. הנידון הוא לקנות צורת מהלכי מחשבה.

החלקים הללו הם, חלק הראשון - שהאדם שומע דברים עוד פעם ועוד פעם, ולאט לאט מהלך המחשבה נקנה אצלו. החלק השני - הוא כבר הרבה יותר מתקדם. צריך באמת ללמוד סוגיה כצורתה.

בשביל החלק הראשון, אדם יכול לשמוע כל פעם יסוד בנקודה אחרת, ולאט לאט המחשבה הולכת ומתחדדת והוא קולט את הדקויות של מהלכי העבודה. כמו שבלומדוס, האדם יכול לבא לבית המדרש ולשמוע קושיה שהוא לא עוסק בה בכלל כדי לשמוע להתירוץ, אבל אם יש לו כל פעם עוד קושיה ועוד תירוץ, עוד קושיה ועוד תירוץ, לאט לאט הוא קולט את צורת המחשבה של הלומדוס. אותו דבר גם כאן, הוא יכול לשמוע כל פעם ענין אחר, ולאט לאט הוא קולט את הדקויות של הדברים, את מהלך המחשבה של הדברים.

משא"כ לצורך החלק השני. כמו שהאדם לא יכול להתחיל ללמוד מאמצע סוגיה ולהגיע למסקנות בלי לראות את כל הסוגיה, והוא צריך ללמוד מהתחלה עד הסוף, ראשונים, אחרונים, פוסקים - מסודר - שו"ע, נושאי כלים, גם כאן אדם צריך ללמוד את הדברים

ארבעת היסודות בלשון רבותינו

[מייסד שכמו שארבעת היסודות הם אבני היסוד של הבריאה הגשמית, כמו כן בנפש האדם ארבעת היסודות הם אבני הבנין של המידות, הן לטוב והן למוטב.]

ואמנם כמו שארבעה יסודות גופניים הם שרשים שמהם נוצרו תרי"ג איברי הגוף, כמו כן נפשות הארבעה יסודות האלו הם יסודות לכל המדות טובות ורעות, אשר באמצעותן יקוימו או יתבטלו התורה והמצוות שהן תרי"ג, מארבע אותיות ההוי"ה כנ"ל. והמקיימן הם נפש השכלית הכלולה מארבעה יסודות רוחניים, אשר משם חוצבו תרי"ג איברי הנפש ההיא... והבן זה מאוד, איך... כמו שארבעה היסודות הגופניים, הנקראים חומר היסודות, מורכב מטוב מרע, ומשם באים כחות קיום הגוף או תחלואיו... כמו כן בנפשות, הנקרא צורת הארבעה יסודות, הן על דרך זה, טוב ורע, ומהן נמשך בריאות הנפש היסודית שבאדם, שהן מדות הטובות, או תחלואיה, שהן מדות הרעות הנמשכות מארבע קליפות טמאות שבנפש ההיא. וכשיסירם מעליו, יתלבשו ארבע אותיות של ההוי"ה, שהן אור המחיה נפש היסודית, וגם היא והגוף שלה יהיו מרכבה אל קדושתו יתברך... (שערי קדושה לרבינו חיים ויטאל פרק ב')

מדור תיקון המידות

אני לומד כעת את חובות הלבבות שער הבחינה, ואני מנסה להוקיר את החכמה והחסד בעולמו של ד'. אבל כשאני יוצא ומסתכל על העולם, מאוד קשה לי להרגיש את ההרגשות האלו באמת. איך אפשר להיעזר בשיטת ארבעת היסודות כדי להרגיש את היופי שבטבע?

תשובה: אחת הסיבות השכיחות למה קשה לאדם להעריך את היופי בעולם של ד' היא בגלל שהתרגלנו להסתכל על העולם בצורה מאוד שטחית. המבט שלנו על העולם בדרך כלל מתחיל עם העובדה שיש לנו רצון מסויים, ואנחנו מסתכלים על העולם כדי לנסות לראות איך אפשר למלאות את הרצונות שלנו. במושגים של ארבעת היסודות, זה מבט שנובע מיסוד האש שיוצר שאיפה לדבר חדש, והרגשת חסר במה שקיים. אחת מתופעות הלוואי של מבט זה היא ש-כמו טבע האש-הוא מייבש את כל מה שהוא נוגע בו. הצד היחיד שאדם יראה בכל מה שהוא מסתכל עליו ממבט של יסוד האש הוא אם הדבר הזה ימלא את החוסר שלי. כל צד אחר לא מעניין אותו. לכן, מבט כזה גורם לנו לקבל תמונה מאוד יבשה על העולם ולא להעריך את יופיו וטובו.

כדי להתחיל להעריך את היופי של העולם, אתה צריך להסתכל

על העולם ממבט אובייקטיבי, ממקום רגוע ושבע-רצון בפנים. ממבט כזה, תוכל להסתכל על העולם סביבך בצורה יותר עמוקה. כמו שכתוב, "מים עמוקים עצה בלב איש" - המחשבות הפנימיות העמוקות של האדם נמשלות למים, שמטבעם שוקעים ונוגעים בנקודה הרבה יותר עמוקה מהאש. כשתסתכל ככה על העולם, נפשך תתעורר לחפש להתחבר לא רק למה שעל פני השטח, אלא גם למה שמאחורי כל מה שרואים: מאין כל זה הגיע? מה עומד מאחורי כל זה? כמו שכתוב, "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". החיפוש הפנימי הזה הוא היסוד של כל שער הבחינה.

בנוסף, הגישה הזאת מיסוד המים תעזור לך להעריך את אינספור הנואנסים והפרטים של העולם. הטבע של יסוד האש גורם לאדם לראות דברים בצורה כללית, כטבע האש שכל הפריטים שהיא שורפת נכללים לתוך להבה אחת גדולה. ואילו הטבע היותר רגוע של יסוד המים, נותן לאדם להתמקד יותר בפרטים, וכמו מי גשמים שיורדים טיפה טיפה. המפתח לראיית היופי האמיתי של העולם של ד' נמצא דווקא בהערכת איך שכל האינספור פרטים של העולם מתחברים יחד ליצור תמונה אחת מאוחדת ומרהיבה של טוב!

בהצלחה!

[הערה: ליתר עיון בנושא זה, עיין ספר שאל ליבי, שאלה רצד.]

ארבעת היסודות - יסוד האש - תיקון כח השנאה

פרק ז- רוח שבמים שבאש

הקלקול

רוח-תנועה, מים-אהבה, אש-שנאה. פעמים שהאדם גם שונא וגם אוהב את אותו אדם, והוא מתנועע מכח הרוח, בין השנאה-אש, לאהבה-מים.

דוגמאות: הדבר מצוי מאד בין הורים לילדים. מחד, הטבע השורשי שבהורים אוהבים את הילדים. אולם מאידך פעמים רבות הילדים מוציאים את ההורים משלותם ומעוררים בהם כעס, ופעמים כעס חזק ותקיף - ומתעורר באדם שנהא בילדיו, ומתעורר באדם שנהא לילדיו.¹ אולם זה אינו עוקר את האהבה, ובפרט שזהו אהבה מוטבעת משורש הויתם ויצירתם, ונמצא שמתנועע בין אהבה לשנאה וחוזר חלילה - פעם מתעוררת אהבה, ופעם מתעוררת שנאה.

ומעין כך מצוי בקרובי משפחה נוספים. כן מצוי הדבר בין ידידים

אהובים, או בין שותפים. שמחד יש ביניהם אהבה, ופעמים אהבה רבה, אולם מתגלים חלוקי דיעות קשים, או פעמים סכסוך מנדני הגורם לידי שנאה, ופעמים אף קשה ועזה, אולם הידידות רבת השנים העמוקה והשורשית לא נעקרה - ונעשה תנועה בין אהבה לשנאה, אולם לא מנתקים את הקשר ששלטה השנאה על האהבה, אלא נעשה קשרים מורכבים ומעורבים משנאה ואהבה.

[זוהי רוח שבמים שבאש דקלקול של מדת השנאה - תנועה בין אהבה לשנאה כלפי אותו אדם.]

התיקון

כתיב "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב), ולכך כשיש אהבה ניכרת, עיקר העבודה אינו להלחם ולהתמודד ישירות עם השנאה, אלא ע"י הגברת האהבה להכחיש את השנאה.

צורת העבודה למעשה:

(א) כתיב "אם רעב שונאיך האכילהו לחם" (משלי כה, כב) (וסיפא דקרא, "כי גחלים אתה חותה על ראשו", אינו שייך לסוגיא פרטות דידן), והיינו לתת לשונא מתוך אהבה מתוך מודעות שיש אהבה, ומתוך מודעות שנותן מחמת אהבה, ע"י אהבה גודלת מתחזקת.

(ב) ויתר על כן, לתת מתוך רצון שהאהבה תחליש ותכניע את השנאה. וע"י לאט לאט האהבה הולכת וגדילה ומחלישה את השנאה. ובנוסף לכך, עצם הנתניה לשונא מחלישה את השנאה, כי הנתניה סותרת את השנאה והשנאה סותרת את הנתניה, ובפרט שהנתניה מתוך אהבה ועל מנת להגדיל את האהבה ולהחליש ולהכחיש את השנאה.

1 הוספת העורך: וכמעשה הידוע במי שבא לרבי ירוחם לבוביץ זצ"ל בדאגה מאד על שהוא חלם חלום מאד כואבת: הוא חלם שהוא רצה ליקח סכין ולרצוח את בנו ח"ו. והוא בא לרבי ירוחם לשאול אותו איך הוא יכול לחלום חלום כזה ומה משמעותו. ורבי ירוחם הסביר לו, שעל אף שהוא אוהב את בנו וכמו כל אב שאוהב את בנו, יש עיתים שהבן מפריע לו מאד, כגון כשבנו מעיר לו באמצע שינתו בלילה, ובאותם רגעים מועטים שיש לו כעס על בנו שמפריע לו, יש לו שנאה לבנו בתת הכרה שלו, ועל אף שהוא לא מודע לזה, בחלום לילה הוא חולם על אותו שנאה דקה שהיה לו לבנו בתת הכרה שלו.

בלבבי • קול התורה מירושלים

לקבלת העלון השבועי
 בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
 לקבלת העלון השבועי בפקס
 יש לשלוח בקשה לפקס 03-5480529

תובנות מעוררות מדי שבוע

register for weekly
 publications via
bilvavi231@gmail.com
 via fax
 03.548.0529

קו ישיר לשמועת
 שיעורי הרב שליט"א
 ב'קול הלשוני':
 073.295.1245 ישראל
 USA 605.313.6660

לקבלת העלון השבועי
 בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
 לקבלת העלון השבועי בפקס
 יש לשלוח בקשה לפקס 03-5480529

כל הכותיות שמורות
 בלבבי משכן אבנה
 טל' 052.763.8588
 פקס' 03-5480529
bilvavi231@gmail.com

נערך ויוצא לאור
 ע"י 'שיטת ארבע יסודות',
 בהכוונת מוריני הרב שליט"א
 מחבר ספרי
 בלבבי משכן אבנה

בלבבי ארבע יסודות
 ענף • מים • רוח • אש